

Ramon Llull

Accidents d'amor

Versió de
Pere Antoni Pons

Tast de Clàssics

Fundació
Carulla

Ramon Llull
Accidents d'amor

Versió de
Pere Antoni Pons
Tast de Clàssics

Editorial
Barcino

TAST DE CLÀSSICS, 10

Primera edició: febrer 2016
Primera reimpressió: abril 2016

© de l'adaptació i de la introducció,
Pere Antoni Pons, 2016
Reservats tots els drets d'aquesta edició:
EDITORIAL BARCINO, S. A.
Acàcies, 15. 08027 Barcelona
www.editorialbarcino.cat
Edició núm. 840

DL B 2822-2016
ISBN: 978-84-7226-800-5
Preimpressió i impressió: FOTOLETRA, S.A.
Passeig de Sant Joan, 198. 08032 Barcelona

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	7
ACCIDENTS D'AMOR	19
1. De la malaltia que l'Amic té per amor	21
2. De la presó de l'Amic que fugia del seu Amat i d'amor	25
3. Com l'Amic va ser condemnat a mort per amor	29
4. Com l'Amic va morir per amor	35
5. Del testament de l'Amic que es mor per amor	39
6. De l'oració que va fer l'Amic abans de morir	41
7. Com l'Amic no va poder morir	47
8. Com l'Amic va expirar i va morir	53
9. De la sepultura de l'Amic que va morir per amor	59
10. De la consolació de la Dona d'amor	63

INTRODUCCIÓ

La primera vegada que Ramon Llull va anar a París, un dels principals centres de saber i de poder de l'Europa medieval, va ser amb l'objectiu de convèncer les autoritats universitàries de la ciutat perquè adoptessin l'Art com a mètode oficial de coneixement. L'Art era un sistema de pensament que, impulsat pel propòsit d'expandir la fe entre els infidels, Llull havia creat per demostrar que la religió cristiana era l'única de les monoteistes —de les altres, no calia ni preocupar-se'n— que es basava en una veritat racionalment demostrable. Sigui com sigui, l'afirmació que l'Art és una creació seva probablement hauria irritat el mateix Llull. Ell va explicar que li havia estat revelada per Déu en una de les experiències centrals de la seva vida: la de la il·luminació de Randa (1274), un puig de la Mallorca interior on el beat va viure retirat un temps, dedicat a la contemplació.

Era l'any 1287, o potser ja el 1288, quan Ramon Llull va arribar a París. Nascut a Ciutat de Mallorca el 1232, aleshores ja feia un quart de segle que havia dut a terme la seva «conversió a la penitència», després d'una joventut dissoluta i espurnejant de plaers mundanals, als quals va renunciar després de tenir cinc visions del Crist crucificat i d'escoltar un sermó del bisbe de Mallorca sobre la figura de sant Francesc d'Assís, el fill d'uns rics mercaders italians que va renunciar a tots els béns familiars per abraçar la pobresa i emular Jesús, i que seria un dels models de Llull fins al final dels seus dies.

En aquella primera visita parisenca, que es va convertir en una estada de dos anys, Llull va entrevistar-se amb el rei Felip IV el Bell i va impartir les seves primeres lliçons a la Universitat de la Sorbona. Les seves ensenyances van tenir un èxit força escàs i van ser contestades. En una universitat parisenca dominada pels representants de l'averroisme llatí, propugnadors d'una doble veritat, filosòfica i teològica, la unificadora vocació intel·lectual i espiritual de Llull ho tenia complicat per fer-s'hi un lloc. En resum, les ambicions del beat de convertir l'Art en un mètode unànimement reconegut i acceptat van quedar en poc més que no-res.

Per a un personatge amb la fe, la fortalesa d'esperit i la determinació intel·lectual de Llull, és de suposar que aquell contratemps va ser assumit com un embat que no quedava més remei que entomar, resis-

tir i superar. Per a un home que, a trenta anys, havia abandonat la dona i els dos fills, havia renunciat a una confortable vida com a cortesà del rei Jaume II i havia emprès una peripècia vital marcada per les privacions, la contemplació, la itinerància (també per territoris hostils), l'estudi, l'ascetisme místic, el fervor apostòlic, el proselitisme missioner i la hiperproductivitat literària, filosòfica, científica i teològica, sobreposar-se a un fracàs com aquell no degué comportar cap especial sobreesforç.

O, si va comportar-lo, no es nota gaire en la seva biografia. Després de deixar París el 1289, Llull va prosseguir amb la seva frenètica i densíssima activitat: va reformular l'Art amb l'objectiu de simplificar-la; va ser rebut pels tres papes de Roma que van succeir-se en l'última dècada del segle XIII (Nicolau IV, Celestí V, Bonifaci VIII); va prendre part activa (com a instigador) en l'empresa de les croades després que el 1291 l'Islam conquerís Acre, l'últim bastió del cristianisme a Terra Santa; va fer el seu primer viatge al nord d'Àfrica (Tunis); va escriure algunes de les seves obres més destacades (*Desconhort*, també *l'Arbre de ciència*); va predicar als sarraïns de Nàpols; va tornar temporalment a la Mallorca natal i a Barcelona...

Vuit anys després d'haver-ne partit, Llull va anar a París per segona vegada. Va ser durant aquesta segona estada parisenca, que va allargar-se entre el 1297 i el 1299, quan va escriure *l'Arbre de filosofia d'amor*, que va dedicar als reis de França —en llatí al rei Felip

IV el Bell i en llengua vulgar, segurament en francès, a la reina Joana de Navarra— i que és el tractat on hi ha inclosa la breu novel·la que aquí presentem, *Accidents d'amor*.

Per a Llull, que va viure i va escriure obstinat a guanyar terreny per a la fe cristiana (l'única fe vertadera) i que sempre va estar convençut que la millor manera de servir a Déu era a còpia d'obtenir uns resultats pràctics i tangibles (convertint tants infidels musulmans i jueus com fos possible), els instruments de la raó eren tan útils com els de l'emotivitat o els de l'estricta espiritualitat, entre altres motius perquè, segons ell, tots els ordres de la realitat estan regits per uns principis generals que, com l'home, tenen el seu origen en Déu, i, per tant, en última instància tot és racionalment comprensible i explicable.

L'obstinació d'anar guanyant contínuament terreny per al cristianisme respon a una concepció molt combativa i molt resolutiva de la fe. És la mateixa concepció que també va portar Llull a pensar, si més no en determinats períodes de la seva vida, que les accions que tenien incidència en el col·lectiu eren més eficaces i valuoses que l'experiència recollida i contemplativa de l'individu solitari.

Res d'això no treu, en qualsevol cas, que Llull —l'objectiu intel·lectual del qual va ser unificar la filosofia i la teologia, el saber natural i el sobrenatural, la raó i la revelació, tot per persuadir de lloar Déu i per lloar-lo ell mateix— no valorés també la relació

personal, introspectiva, directa i exaltadament afectiva entre el creient i Déu. O el que és el mateix: entre l'Amic i l'Amat.

Tal com resumeix el primer volum de la nova *Història de la literatura catalana*, coordinat per Lola Badia i dedicat a la literatura medieval, *Dels orígens al segle XIV*, «una de les facetes més singulars de l'Art [recordem-ho: un sistema de pensament que funciona com un mètode de mètodes, racional, matemàtic, basat en una complexa i imaginativa lògica combinatoria] és l'aplicació que Llull en va fer a la contemplació en obres com l'*Art amativa* (1290), en què proposa una forma de pensament paral·lela a la de la ciència, que anomena amb el neologisme *amància*». És en aquest sentit que l'*Arbre de filosofia d'amor* és definit com «un tractat místic escrit per fer de contrapès a la filosofia de saber».

El punt de partida del vessant místic en l'obra de Llull és el *Llibre de contemplació en Déu*, una mena d'enciclopèdia espiritual que inclou textos de caràcter filosòfic, científic i autobiogràfic, que va ser redactat en àrab el 1272 i que està carregat de simbolismes. Sens dubte, l'obra més coneguda i popular de l'univers místic lul·lià és el *Llibre d'amic e amat*, redactat com a part integrant del *Blaquerna* vers el 1283, i compost per 357 passatges molt breus influïts pel bíblic *Càntic dels càntics*. La culminació de l'obra mística de Llull és l'*Arbre de filosofia d'amor*, escrit el 1298 «en una bela selva prés de París».

ACCIDENTS D'AMOR

DE LA MALALTIA QUE L'AMIC TÉ PER AMOR

[1] L'Amor havia fet sospirar, plorar i témer tant l'Amic que ara per culpa seva l'Amic estava malalt. I va demanar a l'Amor, mare del seu estimar, que transmetés un missatger al metge d'amor i li fes saber que desitjava que vingués a guarir-lo de la malaltia. Un cop l'Amor hagué transmès el desig al metge d'amor, aquest va arribar per guarir l'Amic de menor amor amb major amor. Aquell metge solia guarir amb concordança d'amor sense contrarietat de major amor. Amb les medicines d'amor que donava, tant l'amor com la grandesa de bondat, de duració i de les altres arrels es multiplicaven.

[2] El metge d'amor va fer jeure l'Amic en una bella cambra d'amor, decorada de belles figures que li recordaven el seu Amat i les seves nobleses i valors.

També hi havia figures d'arbres bells i alts carregats de fulles, de flors i de fruits, dels quals emanava una intensa olor, així com figures d'ocells, de bèsties i d'hommes bells i de dones belles. Aquelles figures van recordar a l'Amic que el seu Amat, que tantes criatures tan belles i tan grans havia creat, era bell i molt bondadós.

[3] El llit en què l'Amic va ser estirat per descansar i dormir era d'amor. Tenia la qualitat i la virtut que cap home que hi jagués no pogués dormir ni oblidar les belleses i nobleses de l'Amat.

[4] Després que l'Amic fos portat fins a la cambra d'amor i ficat dins el llit d'amor, va intentar dormir i descansar. Però en veure les belles figures de la cambra, i per culpa també de la naturalesa del llit d'amor en què estava estirat, va ser pres d'un amor més fervent i tot del que abans sentia. I va dir als seus servents que el llevessin del llit i el traguessin de la cambra, perquè, com més s'hi estava, més augmentava el seu amor i la seva malaltia més s'agreujava.

[5] El metge va prendre el pols a l'Amic, en va examinar l'orina i va entendre que l'Amic necessitava una medicina que l'excités fora mida i el fes parlar com un boig d'amor, perquè els que estan més sans per amor són els que en parlen sense comport. El metge va preparar la medicina de les arrels d'amor, però sense contrarietat ni minoritat d'amor, així seria més potent, i va donar-la a l'Amic perquè se la prengués per amor del seu Amat. Després de prendre's la medicina, l'Amic va sentir-se més trasbalsat d'amor que

abans. I va dir als seus donzells d'amor, que eren allà per servir-lo, que el metge havia enverinat amb amor la medicina amb la intenció de matar-lo d'amor, i els va manar que li aconseguissin un altre metge, un altre llit i també una altra cambra, i que li portessin un antídod que el guarís del verí d'amor. Els donzells van anar a una apotecaria on es venia un antídod fet d'amor, bondat, grandesa i virtut, que feia estimar els que no estimaven i despertava els qui dormien. Els donzells donaren l'antídod a l'Amic perquè se'l prengués, i la seva excitació i la seva malaltia d'amor es multiplicaren. L'Amic va maleir el mal metge i els mals donzells i es va proposar de fugir per anar a guarir-se a un bosc on no sentís parlar del seu Amat ni veiés cap figura que li fes pensar en ell o que el fes estimar-lo, perquè la malaltia que li causava l'amor que sentia per ell li resultava insuportable.

[6] Pres d'una forta febrada d'amor, l'Amic va passar tot aquell dia entre grans deliris, fins que a la nit va fugir aprofitant que el metge i els donzells dormien. En la seva fugida, l'acompanyaren Minoritat d'amor i Contrarietat d'amor.